

140. Še vedno neporavnana zadolžnica je bila obnovljena čez deset let. Zaradi neupoštevanja sodbe o poravnavi dolga iz 21. 5. 1333 je dobil upnik 24. 11. 1335 uradno dovoljenje posega in izplačila svojih zahtevkov iz Laponovega premoženja, prim. PA, VK 5, f. 114. Istega dne so Lapona uradno klicalj na odgovor za dolg iz 4. 4. 1333; tudi tretjemu pozivu se ni odzval, kar

je imelo za posledico posebno globo, prim. PA, VK 5, f. 118—118'. Tudi za Markovo imetje so si upniki pridobili pravice posegov (»intrmissio«), prim. PA, VK 4, f. 30' — 14. 5. 1333, za dolg iz 26. 2. 1333 pa so ga naslednjega leta sodno klicali na odgovor, pa ni prišel, prim. PA, listina iz 11. 2. 1334. Takih primerov bi lahko našteali še več. — 116. Prim. PA, VK 8, f. 193' — 28. 8. 1339.

IZ ZGODOVINE OSNOVNE ŠOLE PRI SV. GREGORJU NAD ORTNEKOM

ANDREJ VOVKO

Vzhodno od kraja Ortnek na cesti Velike Lašče—Ribnica se začenja hrbovski greben Slemen, ki s severa zapira sodraško dolino. Po tem grebenu, čigar največji vrh »Nad pogledom« meri 770 m, je raztresenih precej vasi in zaselkov. Središče tega področja je Sv. Gregor (736 m) z župno cerkvijo in šolo. Samostojen vikariat je postal leta 1788, župnija pa 1876.¹

Prebivalstvo Slemen se ukvarja predvsem s kmetijstvom. Ob koncu prejšnjega stoletja je bilo od vsega ozemlja svetogregorske občine 25 % travnikov, 35 % gozdov in 40 % njiv. Glavni dohodek so pomenili gozdovi pa tudi domača lesna obrt. Revščine ni bilo, kočarjev je bilo malo, glavnino prebivalstva so sestavljali premožni posestniki. Za obdelovanje polja so uporabljali izključno vole, konje so imeli le štirje gospodarji. Poleti so se ubadali s pomanjkanjem vode, saj so takrat usahnili skoraj vsi studenci.²

Do osnovne šole so prišli prebivalci Slemen razmeroma pozno, šele leta 1859. Bila je to ena izmed 143 osnovnih šol, ki so jih ustanovili na Kranjskem v obdobju od 1850 do 1870.³ Obdobje, v katerem je bila ustanovljena, označujemo kot obdobje »politične šolske ustave« (po šolskem zakonu iz leta 1805) ali pa tudi kot »konkordatno šolo«, kajti šolsko nadzorstvo je v tem času pripadalo katoliški cerkvi. Začelo se je s krajevnimi, se nadaljevalo z dekanijskimi in škofijskimi šolskimi nadzorniki.

Kako potrebna je bila osnovna šola pri Sv. Gregorju, pr. ča podatek, da je znalo ob koncu 19. stoletja pisati in brati le malo tamkajšnjih prebivalcev, starejših od štiridesetih let.⁴

Zanimivo je, da je začel okrog leta 1843 mladine in odrasle poučevati branja, pisanja in računanja logar bližnje ortneške graščine Pavel Flegar, sicer po rodu Čeh. Poučeval je

v nemščini v eni izmed sob na Hudem koncu št. 6, vasici, oddaljeni kakih 20 minut od Sv. Gregorja. Poučeval je kakih pet let in to pozimi. Vsak učenec mu je plačal po 10 krajcarjev šolnine.⁵

Pobudo za gradnjo šole je dal verjetno takratni vikar Matevž Perčič. Običajni postopek pri ustanavljanju nove šole v tem obdobju je bil, da je dekanijski šolski nadzornik ugotovil zadostno število za šolo primernih otrok v fari brez šole, deželna vlada pa je naročila okrajnemu uradu, naj sproži postopek za ustanovitev šole, ugotovi sposobnost in pripravljenost občine, da preskrbi prostor za pouk in dajatve za učitelja. Pobudo za šolo pa so mogle dati tudi same občine.⁶

Konec leta 1857 je bilo za učitelja, organista in cerkvnika pri Sv. Gregorju že predvidenih 238 goldinarjev 57 krajcarjev letnih dohodkov. V tistih časih so bile vse te tri službe združene, učiteljem pa je bilo na voljo, seveda če so imeli za to sredstva, da si za katero izmed teh opravil najamejo namestnika. Nova šola je zajela otroke iz krajev Andol, Brinovščica, Črnc z Bregom, Gašpinovo, Graben, Grebenje z Jazbino, Sv. Gregor, Hojče, Hudi konec, Junčje, Krnče, Levstiki, Marolče, Maršiči, Ortnek, Perovo, Praproče, Pugal, Pusti hrib, Rigelj, Škrlovica, Zadniki z Avžlakom, Zlati rep in Vintarji. Skupaj je bilo 189 šoloobveznih otrok (97 dečkov in 88 deklic). Predvideno je bilo, da bo pouk v slovenščini, občina pa bo za ogrevanje preskrbela nacepljena drva.⁷

Dekanijski šolski nadzornik je konec leta 1859 poročal konzistoriju — škofijskemu šolskemu svetu, da je po obvestilih svetogregorskega vikarja tamkajšnje šolsko poslopje že pripravljeno in opremljeno za učiteljsko stanovanje.⁸ Po želji tamkajšnjih prebivalcev je konzistorij 30. novembra 1859 za prvega za-

časnega učitelja, organista in cerkovnika pri Sv. Gregorju imenoval sodraškega podučitelja Ignaca Božiča.⁹ Ta je svojo službo opravljal do 27. oktobra 1861, ko je bil premeščen v Osiln'co.¹⁰ V letih 1871—1874 je bil Božič nadučitelj v Sodražici.

Novo šolsko poslopje je bilo pritlična stavba z 61 m² veliko učilnico na vzhodni in prav toliko velikim učiteljskim stanovanjem, ki je obsegalo »hišo«, »kamro«, kuhinjo in shrambo na zahodni strani. Na severni strani je bil tudi 2 ara velik vrt, ki pa ni bil primeren za šolsko drevnino in so ga uporabljali zgolj za okras. Do šole so imeli najdalj otroci iz Vintarjev (5 km), Ortneka (4 km), Škrlovice (3,9 km) Praproča (3,5 km) ter Perovega in Grebenja (po 3 km); posebno težavna pa je bila pot do šole pozimi, ko so jih ovirali snežni zameti.

Božiča je nasledil vrhniški podučitelj Janez Per (tudi Peer). Pri Sv. Gregorju je služboval do 9. novembra 1863, ko je bil premeščen v Gotenico, od tam pa je prišel novi učitelj Valentin Krek.¹¹

Valentin Krek, oče krščanskega socialista dr. Janeza Evangelista Kreka, se je rodil 2. februarja 1837 v Selcih. Osnovno šolo je končal v Škofji Loki, nižjo realno v Ljubljani ter leta 1858 enoletni tečaj za učiteljske pripravnike v Idriji. Novembra istega leta so ga imenovali za časnega učitelja, organista in cerkovnika v Toplicah pri Novem mestu, novembra 1860 pa so ga predstavili v Gotenice. Sv. Gregor je bilo njegovo tretje službeno mesto.¹²

Ker je šest let »pohvalno vršil svojo službo«, mu je 29. novembra 1864 konzistorij po nalogu deželne vlade izdal dekret za stalnega učitelja, organista in cerkovnika pri Sv. Gregorju.¹³

Valentin Krek se je 20. februarja 1865 v Sodražici poročil z Marijo Štupica, hčerko takratnega sodraškega župana Janeza, ki je bil eden izmed najbolj zaslužnih za novo šolsko poslopje v tem kraju.¹⁴ Te vrste poroka v tem času gotovo ni bila pravilo, saj v poprečju slabo plačani učitelji gotovo niso pomenili kake posebno »ugodne partije«. V učiteljskem stanovanju pri Sv. Gregorju se je 27. novembra istega leta rodil Janez Evangelist Krek.

Krekovi so pri Sv. Gregorju živeli v pomanjkanju. Učitelj Valentin je bil pri ljudeh zelo priljubljen, tudi sam se je vživel v novo okolje, tako da je prevzel celo tamkajšnje narečje, vendar pa ga je gnala želja, da bi prišel na boljše plačano učiteljsko mesto. Z dekretom konzistorija je bil 9. decembra 1868 prestavljen v Dolenjo vas pri Ribnici, k Sv. Gregorju pa je prišel sodraški podučitelj An-

ton Kratochvill.¹⁵ Krek službe v Dolenji vasi ni nastopil, ker je dobil 30. decembra 1868 na lastno željo dekret za učiteljsko službo v Komendi pri Kamniku. Gmotne razmere so se mu popravile, vendar pa je zbolel, bil začasno upokojen, 4. marca 1875 pa je umrl.¹⁶

V obdobju 1868—1878 se je pri Sv. Gregorju zamenjalo precej učiteljev. Kratochvillu so sledili Engelman, Kimovec, Sever (verjetno Franc Sever, ki je bil od 1861 do 1863 podučitelj v Sodražici), Pibernik, Strel, Pregelj, Vrezec in Franc Črnagoj.¹⁷ Izmed teh je še zlasti pomemben zadnji. Rodil se je 27. januarja 1865 v Ljubljani, leta 1885 pa je končal ljubljansko učiteljsko šolo. Istega leta je nastopil svojo prvo učiteljsko službo pri Sv. Gregorju, kjer je poučeval do konca leta 1887. S 1. decembrom so ga predstavili v Šmartno pod Šmarno goro. Od 1896 do upokojitve 1924 je učil v Ljubljani na Barju, bil je strokovnjak za sadjarstvo, vrtnarstvo in čebelarstvo in je skrbel za napredek šolskih vrtov. Deloval je pri napredni učiteljski organizaciji in Učiteljski tiskarni. Z zabavnimi, metodično-didaktičnimi, vzgojnimi in organizacijskimi članki je sodeloval do 1894 pri »Učiteljskem tovarišu«, z mladinskimi črticami pozneje »Zvončku«. V dobi stare Jugoslavije je bil nekaj časa nadzornik šolskih vrtov v Sloveniji.¹⁸

V obdobju 1906—1909 je na svetogregorski šoli deloval Frančišek Ločniškar, pesnik in mladinski pisatelj. Rodil se je 4. decembra 1885 v Zbiljah pri Smledniku, obiskoval v Ljubljani tri gimnazijske razrede (1898 do 1901) in dva letnika učiteljske šole. Maturiral je na koprskem učiteljskem (leta 1906), 1908 pa je opravil usposobljenostni izpit. Od Sv. Gregorja je odšel na osnovno šolo Logje — Robidišče, nato pa je od septembra 1911 do avgusta 1921 vodil osnovno šolo v Drežnici, kasneje pa na Turjaku. V obdobju stare Jugoslavije je potem postal šolski nadzornik. S pisanjem se je začel ukvarjati že kot učiteljski črtičnik, med drugim pa je bil tudi urednik »Vrtca«.¹⁹

Leta 1880 je začela delovati izredna šola v Velikih Poljanah, na kateri so poučevali učitelji iz Ribnice. Leta 1881 se je spremenila v zas. lno, pouk pa je bil v župnišču. Leta 1884 so zgradili šolsko stavbo, v kateri se je začel pouk leta 1885. V tem obdobju so bili v to šolo prešolani učenci iz Ortneka, ki so prej hodili k Sv. Gregorju.²⁰

Šolska kronika svetogregorske šole je izpričana od leta 1887 dalje. Ali je obstajala že prej, ni mogoče ugotoviti, prav tako pa ni podatkov, da bi kdaj obstajali črna in zlata knjiga.²¹

Šolska kronika omenja predvsem bolezn i in nesreče med šolsko mladino. Tako je bila šola od začetka leta 1891 do 17. februarja zaprta zaradi ošpic, v šolskem letu 1904/05 pa je razsajala davica. Hudi zimi sta bili v šolskih letih 1890/91 ter 1894/95, ko pouka ni bilo kar od 18. novembra do 1. aprila. Sicer pa so hude zime s snežnimi zameti skoraj vsako leto ovirale šolsko delo.²²

Leta 1903 je dobila šola svoj vodnjak. Zasluga zanj gre Kranjski hranilnici, ki je v ta namen dodelila podporo 50 goldinarjev ter župniku Francu Krumpestarju, dolgoletnemu krajevnemu šolskemu nadzorniku.

Omenjeni župnik je skupaj s krajevnim šolskim svetom dosegel, da se je šola leta 1913 razširila v dvorazredno. Prejšnje učiteljsko stanovanje v šoli so spremenili v drugo učilnico, učitelji po so stanovanje dobili v Gregorskem domu, zgradbi katoliškega prosvetnega društva pri Sv. Gregorju. Prav možnost novega stanovanja je bila glavni vzrok za razširitev šole, poleg tega pa tudi pedagoški in metodični vzroki. Z novo drugo učilnico se je zmanjšalo število oddelkov v enem razredu. Ker se število šoloobveznih otrok ni povečalo, so imeli zdaj več potrebne prostora.

Učiteljsko stanovanje v Gregorskem domu je merilo okrog 58 m², obsegalo pa je dve sobi (32 m² in 11,5 m²), kuhinjo in shrambo. Drugi učitelj na šoli je tudi imel možnost stanovanja v Gregorskem domu.²³

Pri Sv. Gregorju je delovala tudi ponavljalna šola za tiste učence, ki redne niso obiskovali osem let. Šolski zakon iz leta 1869 je

sicer uvedel osemletno šolsko obveznost, vendar so si v praksi pomagali s ponavljalno šolo. Taka šola je bila pri Sv. Gregorju v začetku skozi vse šolsko leto ob četrtkih, pozneje pa v zimskih mesecih (od 1. 9. do 31. 3.) vsak dan razen četrta. V primerjavi z nekaterimi drugimi šolami tu ob nedeljah ni bilo pouka.

Po končanih šestih letih šolanja so učenci mogli dobiti odpustnico, obiskovati pa so morali še dve leti ponavljalno šolo. Tako so mogli pomagati doma pri poljedelstvu ali pa se izučiti kake obrti, formalno pa so zado stili osemletni šolski obveznosti.

Kot smo že omenili, je bil za časa Avstrije pouk slovenščini, prav tako pa tudi učne knjige. Šolski upravitelj Anton Kadunc je med prvo svetovno vojno tri ure na teden poučeval nemščino kot neobvezen predmet. Pouka se udeleževalo do 20 učencev.

Med prvo svetovno vojno je podobno kot drugod tudi tu šolski pouk zelo trpel, ker so otroci ostajali doma in pomagali pri raznih opravilih. V primerjavi z drugimi šolami so tu ostale učne moči neokrnjene. Poučevala sta že omenjeni Kadunc in njegova žena Karla, rojena Rigler, tamkajšnja domačinka.

V šolskem letu 1918/19 so za špansko boleznijo umrli štiri učenci svetogregorske šole, v šolskem letu 1928/1929 pa je bila zelo huda zima, ki je ovirala pouk.

Leta 1923 so na Karlovcih ustanovili dvorazredno osnovno šolo, zato so najoddaljenejši vasi svetogregorskega šolskega okoliša Vintarje in Pugled pridružili šolski občini Karlovica. Ko so leta 1930 ustanovili

Osnovna šola pri Sv. Gregorju nad Ortnekom

novo šolo v Dvorski vasi, so kraja Škrlovica in Zlati rep prešolali v novi šolski okoliš.

Leta 1926 je veliki župan ljubljanske oblasti dodelil osnovni šoli pri Sv. Gregorju 10.000 din za popravilo šolske stavbe.

Leta 1927 so na šolskem poslopju odkrili spominsko ploščo dr. Janezu Ev. Kreku, v njegovi rojstni sobi — šolski sobi drugega razreda — pa so obesili njegovo veliko sliko. Ob tej priložnosti so šolski mladini govorili tudi o Krekovem življenju in delu.

V šolskem letu 1930/31 je bilo v dvo-razredno osnovno šolo pri sv. Gregorju vpisanih 56 dečkov in 44 deklic, skupaj 100. Učiteljski par Kadunčevih — Antona in Karlo sta po letu 1934 zamenjala Ana Novak in Ludvik Pevec. V učiteljski knjižici šole je bilo 375 knjig, v šolarski pa 227. Kaj dosti gradiva iz zgodovine šole do takrat ni bilo ohranjenega. Kot vzrok za to navaja šolski upravitelj Pevec v dopisu Muzeju slovenskega ljudskega šolstva na Poskusni ljudski šoli Ljubljana — Bežigrad, da na šoli ni primerne shrambe za stare dokumente.

V šolskem letu 1941/42 je bil pouk v šolskem poslopju, kasneje pa po privatnih poslopjih, ker so poleti 1942 šolo zasedli Italjani, kasneje pa belogardisti. Pouk je bil v slovenščini, uporabljali so slovenske učbenike iz obdobja stare Jugoslavije. Šoli niso dodelili italijanskega učitelja in tudi tega jezika niso poučevali. Zaradi pogostih borb na tem področju so bili otroci v nevarnosti in so neredno hodili k pouku. Seveda se je to poznalo tudi pri učnem uspehu.²⁴

Leta 1943 so učitelja Novakovo in Pevca na lastno željo prestavili v Grosuplje, kjer sta se poročila. Na šolo pri Sv. Gregorju so namestili učiteljico — begunko Ano Pirc - Gabrič, ki je prej službovala v Artičah in so jo od tam leta 1941 pregnali Nemci.

Partizani so 3. decembra 1943 iz strateških razlogov požgali šolsko poslopje. Pri tem je zgorela večina knjig iz učiteljske in šolarske knjižnice, le nekaj so jih rešili domačini. Ostanke šolskega poslopja, so spomladi leta 1964 odstranili s prostovoljnim delom in neuporaben material prepeljali na okolška vaška pota.

Ob začetku prvega šolskega leta v svobodi je bilo v osnovno šolo pri Sv. Gregorju vpisanih 49 dečkov in 43 deklic, skupaj 92. Učiteljska knjižnica je imela 125, šolarska pa 32 knjig. Učili sta dve učiteljici. Ena od njih je bila Karolina Lušin, ki so jo med počitnicami premestili iz sodraške osnovne šole. Pouk je bil v dveh učilnicah Gregorskega doma, kasnejšega Zadružnega doma. Šoli je zelo primanjkovalo učil. Ob požaru 3. decembra 1943 so zgorele tudi uradne knjige in preostali ar-

hiv. Otrokom se je zelo poznalo, da med vojno niso redno obiskovali šole in zato niso imeli prave podlage.

Zgodovina osnovne šole pri Sv. Gregorju ne izpričuje kakih velikih in izrednih dogodkov. Življenje na njej je teklo kot na vrsti podobnih slovenskih šol. Zanimiv je njen začetek. Zasilna šola po letu 1848 izpričuje, da so se ljudje začeli zavedati prednosti izobrazbe in segati po njej. Domnevati moremo, da je tudi nastanku redne šole botrovalo prizadevanje svetogregorskih prebivalcev. Naglasiti velja tudi povezanost s sosednjo Sodražico, saj je pri Sv. Gregorju učilo precej bivših sodraških učiteljev. Opazili smo, da so se učitelji pri Sv. Gregorju pogosto menjavali, da so prihajali na to šolo kmalu po končanem šolanju za učitelje kot tudi, da so se nekateri uveljavili v svojem nadaljnjem pedagoškem in drugem delu.

Poleg tistih, ki so se proslavili, so bili še drugi učitelji, o katerih življenju in delu se je do današnjih dni ohranilo zelo malo. Izginili so skupaj z listinami, ki bi nam mogle pričati o njih. Mnogih ne poznamo niti po imenu, a vendar je tudi njihovo delo vtakano v temelje naše današnje omike.

OPOMBE

1. Cerkev na Slovenskem, Ljubljana 1971, str. 99. — 2. Štefan Tomšič in France Ivanc: Kočevsko okrajno glavarstvo, Zemljepisno-zgodovinski opis. Ljubljana 1887, str. 37. — 3. Vlado Schmidt: Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem, III, Ljubljana 1966, str. 174. — 4. Štefan Tomšič in France Ivanc: Kočevsko okrajno glavarstvo ..., str. 37. — 5. Šolska mapa Sv. Gregorja v dokumentacijski zbirki Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani, Pričevanje bivše učenke šolskemu upravitelju. — 6. V. Schmidt: Zgodovina šolstva in pedagogike ..., III, str. 174. — 7. Škofijski arhiv Ljubljana (ŠALj), Fasc. Ribnica, f. XIX, akt $\frac{19}{443}$ 9. — 8. ŠALj., Fasc. Ribnica, f. XIX, akt $\frac{19}{371}$ 9. — 9. ŠALj, Fasc. akt $\frac{19}{403}$ 9. — 10. ŠALj, Fasc. Ribnica, f. XIX, akt $\frac{19}{275}$ 9. — 11. ŠALj, Fasc. Ribnica, f. XIX, akt $\frac{19}{303}$ 9. — 12. Ivan Dolenc: Dr. Janez Ev. Krek, Izbrani spisi, I. zvezek, Ljubljana 1923, str. 4. — 13. ŠALj, Fasc. Ribnica, f. XIX, akt $\frac{19}{345}$ 9. — 14. Primerjaj: Andrej Vovko: Osnovna šola v

Sodražici (1811—1941), Kronika, Ljubljana, 26/1978, št. 2, str. 88—94. — 15. ŠALj, Fasc. Ribnica, f. XIX, akt 19 — 9. — 16. Ivan Dolenc; str. 398

Janez Ev. Krek, Izbrani spisi, I. zv., str. 8—11. — 17. Štefan Tomšič in France Ivanc: Kočevsko..., str. 38. — 18. Slovenski biografski leksikon I, Ljubljana 1925—1932, str. 110. — 19. Slovenski biografski leksikon I, str. 679. Ločniškar je v letu 1937 pripravil tudi rokopis berila za slovenske šole na Koroškem, ki pa zaradi An-

schlusa ni izšlo. Izjava Franceta Ostanka 23. 7. 1979. — 20. Šolska mapa Velikih Poljan v dokumentacijski zbirki Slovenskega šolskega muzeja. — 21. Po novem osnovnošolskem zakonu iz leta 1869 zlate knjige niso bile več obvezne, čeprav so jih ponekod še vodili. — 22. Šolska mapa Sv. Gregorja. — 23. Šolski list iz leta 1929 (popis šolskega okoliša, zemljepisni prikaz, tloris šole in učiteljskega stanovanja), Dokumentacijska zbirka Slovenskega šolskega muzeja. — 24. Kronika šole v dobi NOB. Šolska mapa Sv. Gregorja.

BOLEZNI VIMENA V LJUDSKEM ŽIVINOZDRAVNIŠTVU

MILAN DOLENC

UVOD

Pri preučevanju zgodovine veterinarstva in starejše veterinarske literature ugotovimo, da so največjo škodo pri goveji živini povzročale kužne bolezni. Zato so boleznim vimena posvečali manj pozornosti. To bi sklepal po tem, ker najstarejša slovenska veterinarska knjiga, slovenski prevod Johannesesa Wolsteina »Bukev od kug inu bolesen goveje shivine, tih ovaz inu svin...« iz leta 1792 pa tudi najstarejše rokopisne ljudskomedicinske bukve o zdravljenju bolezni vimena ne omenjajo, številne druge pa le prav malo. Resnično je postajal problem zdravljenja raznih bolezni vimena vedno bolj pereč, kolikor bolj se je povečala zreja visoko mlečnih krav. Pa vendar vemo, kot je večkrat dejal pokojni prof. dr. Pavšič, da redi slovenska krava slovenskega človeka in da je bil predvsem pri malem človeku velik problem, ali bo dala krava mleko ali ne. Mleko je bil glavno živilo predvsem otrok malega človeka, maslo pa je bilo pogosto edina zabela. Zaradi tega ni čudno, da je kmet skrbel, kako bi ozdravil kravo, ki je zbolela na vimenu.

Znano je, da se je veterinarska služba razmeroma kasno razvila in da je primanjkovalo veterinarjev še precej časa po drugi svetovni vojni, zato so imeli ti le malo časa za zdravljenje »manj pomembnih stvari«, kot je bil npr. mastitis — vnetje vimena. Na drugi strani pa so bili tudi strokovnjaki v glavnem brez moči pri zdravljenju mastitisov, dokler niso dobili antibiotikov.

O VZROKIH IN POIMENOVANJU BOLEZNI VIMENA

O nastanku vnetja vimena so imeli živinorejci večinoma nejasne predstave, kar smo

zasledili včas h tudi v stari veterinarski literaturi, zato ni čudno, kaj vse so uporabljali za zdravljenje. Marsikje so menili, da je prišlo do vnetja, oz. da je vime oteklo zato, ker je kakšna strupena žival oblezla vime ali da je vime nekaj pičilo. Največkrat naj bi bil to »špičmoh«, »špičmeh«, »pičmok« ali »špičmavel«, tj. rovka. Menili so tudi, da je nastalo vnetje vimena zaradi prepaha, zelo pogosto pa so bili prepričani, da je bila krava »zacoprana«, da so nekateri znali pomolsti tujo kravo preko vrvi ali s tem, da so molzli toporišče sekire, ki je bila zabita v tnilo ali drevesni štor. Zaradi tega so uporabljali tudi različne zaščitne načine, da bi obvarovali kravo pred »zacopranjem« ali pa so bolno vime »zagovarjali«.

Za bolezni vimena so uporabljali v raznih predelih različne izraze. Največkrat so jih imenovali »vovčič« in »sajevec«. Dr. Simon Strup¹ razlaga v svoji knjigi ta imena takole: »žabca«, »ovčič« in »sajevec« so tri imena, sploh med slovenskim ljudstvom znana, s katerimi večidel bolezni kerstijo. Če bolezen ni ovčič ali sajevec, je pa žabca in to je trojica bolezni. »Nadalje piše, da se razume pod imenom »ovčič« ali »sajevec« vedno neko vnetje ali prisad«, ako se hudo prikaže, da snet (Brand) nastopi, tudi »črni ovčič« ali »črni sajevec« imenuje. Strupi pravi, da uporabljajo izraz »ovčič« zlasti na Gorenjskem, »sajevec« pa na Dolenjskem. To sem tudi sam ugotovil.

Ponekod so uporabljali oba izraza. Na Koprivniku v Bohinju in drugod na Gorenjskem so rekli »vočo«. V Beki pri Socerbu v Ambrusu v Suhi krajini so rekli »voče«. V Ambrusu in drugje so rekli, da je stopil vovčič v vime. Na Gorenjskem so rekli, da je krava